

Panorama Soruyor

Avrupa Covid-19 Salgınından Nasıl Etkilendi?

Avrupa Covid-19 salgınından nasıl etkilendi?

AB'nin dayanışma prensibi neden çöktü?

Avrupa ve AB salgın sonrasında ekonomik ve siyasi olarak yeniden nasıl şekillenecek?

Covid-19 salgınının İtalya'yı ağır şekilde etkilemeye başladığı günlerde, Çin'den İtalya'ya gönderilen tıbbi maske kolileri üzerine yazılan "bizler aynı denizin dalgaları, aynı ağacın yaprakları, aynı bahçenin çiçekleriyiz" dizeleri küresel dayanışmanın sembolü olarak görüldü. Rusya'nın bir NATO müttefiki olan İtalya'ya dokuz nakliye uçağı ile tıbbi teçhizat, sağlık tugayı personeli, virolog ve epidemiyologlar göndermesi de, tüm siyasi sembollerine rağmen, uluslararası dayanışmanın başka bir göstergesiydi. Fakat, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, virüs sınırlarına ulaştığında kendi aralarında bu dayanışma iradesini sergileyemediler.

Prof. Dr. Mustafa Aydın

Uluslararası İlişkiler Konseyi Yönetim Kurulu Başkanı;

Prof. Dr. Sinem Akgül-Açıkmeşe

Kadir Has Üniversitesi; Uluslararası İlişkiler Konseyi Genel Sekreteri

Başta İtalya ve İspanya olmak üzere, salgının merkez üssü haline gelen Avrupa ülkeleri hızlı bir şekilde sınırlarını kapattılar, kurucu antlaşmadaki ‘dayanışma’ hükmü ve ruhunu bir kenara bırakıp, ahde vefa ilkesini işletmekte geç kaldılar.

AB kurumsal mekanizması üye devletlerin beklentilerini karşılamakta büyük ölçüde yetersiz kaldı. Örneğin, İtalya’nın [Avrupa Sivil Koruma Mekanizması](#)’ndan maske talebine hemen karşılık verilemedi. Krize karşı AB çatısı altında ortak bir mücadele zihniyeti benimsenemedi ve Birlik bugüne kadar krizi tek elden ve koordineli biçimde yönetebilen bir aktör görüntüsü veremedi. Bazı üyeler sınırlarını tüm yabancı ülke vatandaşlarına derhal kapatma yoluna giderlerken, Avusturya ve Slovenya gibi bazıları ise ilk etapta sadece sınır güvenlik denetimlerini artırmakla yetindiler. İsveç örneğinde görüldüğü gibi, bazı üye ülkeler Dünya Sağlık Örgütü tavsiyelerinden farklılaşan salgınla mücadele yöntemlerini uygulamaya başlarken, bazı ülkelere de hükümetler ivedilikle olağanüstü hâl ilan ederek, ‘krizle etkili mücadele’ adı altında otoritelerini güçlendirmeyi tercih ettiler.

Macaristan devlet başkanı Viktor Orban’ın ‘Covid-19’la mücadelede içi’

parlamentodan olağanüstü yetkiler alması ve Polonya'nın her şeye rağmen 10 Mayıs'ta seçime gitme kararı alması, bu iki ülkenin salgın öncesindeki siyasi süreçlerini devam ettirdiklerini gösterdi. AB'nin bu ülkelere yönelik tepkisizliği ve olağanüstü koşulların da etkisiyle AB Antlaşması'nın hakları askıya alan [7. maddesini](#) işletememesi ise, AB'nin normatif gücünün giderek azaldığı ve bu krizden daha da zayıflayarak çıkacağı yorumlarını gündeme getirdi.

İlk haftalardaki tepkisizliği ve koordinasyon eksikliğinin bedelini ödemeye başlayan AB'nin özellikle Mart ortasından itibaren aldığı tedbirleri de hatırlatmakta fayda var. Her ne kadar ilk haftalardaki zafiyet algısı hafızalarda kaldıysa da, virüsün kontrol altına alınmasının temini, tıbbi teçhizat tedariki, aşı-tedavi araştırmalarının teşviki ve sosyo-ekonomik etkilerle mücadele edilmesi amacıyla, bugüne kadar AB bir dizi önlem de aldı veya almayı planladı. 17 Mart'taki Zirve'de AB dış sınırlarının 30 gün süreyle zorunlu olmayan seyahatler için kapatılmasına karar verilmesi, 8 Nisan'da açıklanan AB Komisyonu Salgın Stratejisi ile Birliğin ortakları ve komşularına yardımda bulunması kararı, 9 Nisan'daki [Eurogroup](#) toplantısının ardından Covid-19'un ekonomik etkilerini hafifletmek üzere 540 milyar Avro'luk destek paketinin hayata geçirme önerisinin Konsey'e iletilmesi ve bu önerinin 23 Nisan'da gerçekleşen Zirve'de 1 Haziran'dan itibaren uygulamasına [karar verilmesi](#) bunlar arasında sayılabilir. Aynı Zirve'de AB üyeleri için Marshall Yardımlarına benzer bir yeniden yapılandırma programı ve fonu oluşturulması için planlama yapılması ile Covid-19'la mücadele için alınan sınırlayıcı tedbirlerin gevşetilmesi için bir yol haritası hazırlanmasına da karar verildi.

Kısaca, AB Covid-19'la mücadele ve salgın sonrasının planlaması için gereken adımlar konusunda yavaş da olsa bazı kararlar aldı. Fakat henüz uygulama aşamasına geçildiğini söylemek zor. AB'nin özellikle yara alan Schengen sistemi ile Ekonomik ve Parasal Birlik politikaları konusunda atacağı adımların Birliğin geleceğini belirleyeceği ortada. Fakat, kimse, bu salgın ortamında bu düzeyde önemli kararları almayı istemiyor gibi.

Öte yandan, AB'nin kuruluşundan beri krizlerle öğrenen bir yapıya kavuştuğunu ve bu çerçevede Covid-19 krizini de güçlenerek atlatacağını iddia eden AB

uzmanları da var. Yine de, salgın öncesinde Komisyonun büyük önem vererek ilan ettiği dijital dönüşüm ve yeşil ekonomiye geçiş planlarının bu krizden sonra nasıl devam edecekleri önemli bir soru olarak ortada duruyor. İşin ilginç, şu aşamada bu tür sorulara cevap verebilecek bir AB yetkilisi de yok ortada.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan ekonomik ve siyasi krizden doğan, bugüne kadar her yeni krizle dönüşen AB'nin korona sonrasında dağılabileceğine dair endişeleri dile getirenler de var bu dönemde. Fakat bu tartışma şimdilik daha çok AB'nin ruhuna ve Birliğin derinleşme sürecine pek aşina olmayanların rağbet ettiği bir konu olarak gözüküyor.

Salgın öncesinde AB, son yıllarda ardarda gelen finansal kriz, popülist siyaset ve mülteci-karşıtı eğilimlerin yükselmesi ile Brexit sürecinin yarattığı etkileri kontrol altına alma çabası içindeydi. Üstelik, kapasite ve etkinlik eleştirilerine rağmen, bu sorunlara karşı Birliği toparlamayı hedefleyen çözümler de üretilmeye başlanmıştı. Covid-19 tüm bunların üzerine gelerek, AB'yi benzersiz bir krizin eşiğine getirdi.

Bugünden korona sonrası belirsizlik dönemine dair öngörülerde bulunmak zor olsa da, AB'nin Covid-19'dan nasıl etkilendiğine ve koronavirüs sonrası Avrupa'nın nasıl şekilleneceğine dair sorularımızı, farklı açılarından bakabilecek **Barçın Yinanç, Christian Berger, Çiğdem Nas, Erinç Yeldan, Faruk Kaymakçı, Meltem Müftüler-Baç, Sanem Baykal, Sezin Öney, Sinan Ülgen, Uğur Gürses, Ümit Akçay ve Ziya Öniş'e** yönelttik. Değerli katkıları için kendilerine teşekkür eder, sizlere keyifli okumalar dileriz.

***** ***** ***** *****

AB'nin Geleceğini Korona Değil Siyaset Virüsü Belirleyecek

Barçın Yinanç, *Hürriyet Daily News*

Koronavirüs salgınının '[pandemi](#)' olarak ilan edilmesinden bu yana, salgının küresel etkileri üzerine hızla kaleme alınmış makaleler görüyoruz. Kimileri dünyanın daha otoriter bir sisteme geçeceğini, kimileri koronavirüs karantinası dönemindeki davranış kalıplarının tüm dünyada yaşamı değiştireceğini iddia ediyor.

Avrupa Birliği çok basitçe başta Almanya ve Fransa olmak üzere, Avrupa ülkelerinin kömür ve çelik için savaşmamaları amacıyla kurulmuştu. Covid-19 salgını Avrupa'nın gündemine bomba gibi düşmese, Libya'ya düşen bombalar eşliğinde Fransa ile İtalya'nın perde arkasında nasıl itiştiğini konuşuyor olacaktık. Hem de ne için? Belki de miadını dolduran petrol için. Kim derdi ki Avrupa'nın gelişmiş demokrasileri ameliyat önlüğü için birbirine girecek.

Covid-19'dan önce de AB dayanışmasında sıkıntı vardı; bunun en can alıcı örneklerini mülteci krizinde, hatta biraz daha geriye gidersek 2000'li yıllarda yaşanan mali krizde gördük.

AB'nin genel anlamda dayanışma ruhu iki nedenle darbe aldı. Birincisi, AB şimdiye kadar yaşanmış pozitif deneyimlerin birikimi üzerinden geliştirdiği ancak asgari müştereklere dayanan pratiklerin ötesine geçemedi. Zaten, bırakın bir

düzineyi, beşten fazla ülke bir araya gelince başka türlü olması da mümkün değildi. Dayanışma ruhunu zedeleyen ikinci darbenin temelinde genişleme var. Prematüre genişleme, Birlik içerisinde hep var olan Kuzey-Güney ayrımına bir de Doğu-Batı ayrımını ekledi.

Tüm bunların üstüne ise lidersizlik ya da vizyonsuz liderler eklendi 10 sene öncesine kadar İspanya, İtalya gibi ülkelerin başbakanlarının, hatta Danimarka ve Hollanda gibi ülkelerin dışışleri bakanlarının bile isimlerini ezbere söylerken, bugün Fransız ya da Alman dışışleri bakanlarının hafızalarımızda esamesi okunmuyor. Mevcut Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, bir Jacques Delors değil. Gerçi AB Komisyonu da 1990'lı yılların Komisyonu değil.

Fakat bütün suçu siyasetçilere atamayız; sonuç olarak onları seçen de bir kitle var. Küreselleşmenin yan etkilerinin içlerinde büyüttüğü virüsün etkisiyle bu liderleri iktidara getirenlerin hiç mi sorumluluğu yok?

Korona sonrası AB'nin geleceğinde 2000'li yıllarda kuluçkalanan ve bulaş hızı yüksek popülist siyaset virüsünün ne ölçüde mutasyona uğrayacağı belirleyici olacaktır.

İstemeyerek de olsa AB'nin liderlik koltuğuna oturan Almanya Başbakanı Merkel'den sonrası meçhul. Fransa Cumhurbaşkanı Macron ise çözümün parçası olarak gözüküp sorunun parçası olmakla meşgul.

Şu kesin; 'AB krizlerden güçlenerek çıkar' efsanesi çöktü. Yine de, buradan 'AB zayıflayıp dağılacaktır' diye kestirmeden bir sonuca atlanamaz. AB muhtemelen bir süre daha yalpalamaya devam edip, bu kez kötü deneyimlerin birikimi üzerinden kendini yeniden kurgulamaya çalışacaktır. Bu arada korona sonrası yaşanacak ekonomik felaket ile bunun Asya ve Afrika'da yaratacağı açlığın tetikleyeceği mülteci baskısından oluşacak çığ AB'yi dağıtmazsa, daha da bir şey dağıtamaz.

***** ***** ***** *****

Hepimiz İçin Benzeri Görülmemiş Zorlu Bir Mücadele

Büyükelçi Christian Berger, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu Başkanı

Dünyamızı saran bu küresel salgın, çok kısa bir zamanda, sağlık sistemlerimiz üzerinde benzeri görülmemiş bir dizi baskı oluşturarak hem Avrupa'da hem de dünyanın diğer bölgelerinde dramatik denilebilecek sosyo-ekonomik etkiler doğurdu. Bu durumun AB üzerindeki etkisi oldukça sert oldu. Virüsün yayılmasını engellemek, can kayıplarının önüne geçebilmek ve hastalığın yol açtığı baskı dolayısıyla sağlık sistemlerinin çökmesini engellemek için devreye ilk müdahale mercileri olarak Birlik üyesi devletler girdiler. Gerektiği kadar hızlı olamasa da, Avrupa yine de görece olarak hızlı bir şekilde, bir çare bulunması, koruyucu ekipman satın alınması ve AB yurttaşlarının ülkelerine geri dönmesi için kaynaklarını bir havuzda toplayacak adımları attı.

Virüsün yayılmasını engellemek adına gerekli olan koruyucu tedbirler sayesinde birçok hayat kurtarıldı. Fakat tüm bunlar yüksek bir sosyal ve ekonomik maliyeti de beraberinde getirdi; dolayısıyla bundan sonra Avrupa ekonomileri üzerinde oluşan zararlı etkilerin ele alınması ve istihdamın korunması gerekiyor.

AB aynı zamanda diğerk bölgelere de ulaşarak, başta Afrika olmak üzere en zor durumdaki ülkeler ve toplumlarla dayanışma içerisinde olmaya da devam ediyor. Bunun yanı sıra, G7 ve BM bağlamında ortak ülkelerle de yakın şekilde çalışmayı sürdürmektedir.

Halen Avrupa toplumları ve ekonomilerinin normal işleyişlerine ve sürdürülebilir büyümeye dönmelerine nasıl yardım edebileceğimiz üzerinde çalışıyoruz. [Yeşil ekonomiye](#) geçiş ve dijital dönüşüm AB'nin toparlanma sürecindeki yol haritasının önemli unsurları olacaktır. Ayrıca, gelecekte daha hazırlıklı olmaya ve başta sağlık sistemi olmak üzere yapılarımızın dirençliliğini arttırmaya odaklanıyoruz.

Bu kriz, tüm dünyayı sarsan bu ölçekte bir sorunla mücadele etmek için ülkelerin birlikte yan yana durmaları, kaynaklarını ve bilgi birikimlerini birleştirmeleri, karşılıklı ve çokuluslu örgütler aracılığıyla işbirliklerini güçlendirmeleri gerektiğini göstermiştir.

***** ***** ***** *****

Avrupa'nın Hazırlıksız Yakalandığı Kriz

Doç. Dr. Çiğdem Nas, İktisadi Kalkınma Vakfı ve Yıldız Teknik Üniversitesi

Covid-19 salgını tüm Dünyayı olduğu gibi Avrupa'yı da hazırlıksız yakaladı. Avrupa Komisyonu, salgının İtalya'da ilk ölümlere yol açmasından ancak 21 gün sonra önlem önerilerini sunabildi. Bunun sebeplerinden biri, AB'nin kamu sağlığı alanında yetkisizliği olsa da, AB'nin bu konuyla ilgili mevcut ajansı [European Center for Disease Prevention and Control](#) (Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi) gibi kuruluşların erken uyarıda bulunması beklenebilirdi.

Sadece AB'nin değil üye devletlerin de böyle bir salgına hazırlıklı olmadıkları ortaya çıktı. Özellikle Kuzey ülkeleri salgına karşı daha dirençli durabilirken, İtalya ve İspanya gibi üye devletlerin salgın karşısında çok zorlandığını gördük. Yani kriz, aslında AB'nin içinde var olan derin farklılıkları da su yüzüne çıkardı. Zaten daha önce yaşanan Avro alanı krizi ve mülteci krizinde de üye devletler arasındaki ayrılıklar ve farklılıklar derinleşmişti. Bu kriz bir kere daha entegrasyonun kazananları ve kaybedenleri olduğunu ve Avro alanı içinde Almanya'nın başını çektiği mali disiplinin güneydeki devletlerin yönetme ve sorunlara çözüm bulma yetisini önemli ölçüde etkilediğini gösterdi.

AB'nin aslında bir bütün olarak ilerlemesi gerektiğini ve gerek Kuzey-Güney arasında gerekse ulusüstü, ulusal ve ulus-altı düzeyler arasında uyum ve dayanışmanın şart olduğu ortaya çıktı. Ayrıca AB'nin genellikle geri planda kaldığı sosyal politikalarda daha etkili olunması ve AB genelinde zor durumda olan ülke ve gruplara destek sağlanması ihtiyacı da görüldü. Tüm bunlar için elbette AB'nin yeni yetkilerle donatılması ve bütçesinin de artırılması gerekiyor. Fakat üye devletlerin iç siyasetine baktığımızda bunun başarılmasının önünde önemli engeller olduğunu görüyoruz.

Burada aslında yaşadığımız krizin eşi benzeri görülmemiş bir kriz olduğunu da hatırlamakta fayda var. Bu kriz bizlere olduğu gibi AB'ye de önümüzdeki yeni çağın nasıl olacağına dair bir ön izleme fırsatı sundu. Küreselleşmenin sadece bilgi akışının hızlanması, sermaye akışı, seyahat imkânı anlamına gelmediğini, bir de böyle bir yüzü olduğunu gördük. Aslında bu kriz elimizdeki imkanları ne kadar fütursuzca harcadığımızı ortaya çıkardı.

Fazla tüketimin, sürekli ekonomik büyüme arayışı ile kalkınma mitinin ne anlama geldiğini ve bunların yarattığı sorunları gördük. Bundan sonra, bu tür krizlere karşı daha hazırlıklı olmak gerektiğinin de farkına vardık. Kriz yönetimi becerisi, sağlık sistemlerinin yeterliği ile ekonomi ve toplumun dirençliliği en önemli avantaj unsurları oldu. “Ehem mühimden, elzem lazımdan evveldir” sözünde olduğu gibi neyin önemli, neyin ise hayati olduğunun ayırdına vardık.

Virüs sonrası düzende ‘normal’ yeniden tanımlanacak. “Batı-sonrası” dünyaya geçişimiz hızlanarak sürüyor. Burada AB bir bütün olarak var olma mücadelesi verecek.

Gerçek anlamda dayanışmayı sağlayabilirse ve zor durumdaki ülkeler ile mali dayanışma sergileyebilirse bunu yapabilir. Fakat artan milliyetçilik, eşitsizlik ve içe kapanma refleksi bunu engelleyebilir. O zaman da AB, özellikle Çin ve Rusya gibi büyük güçlerin oyun sahası olarak etkisizleşme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir.

***** ***** ***** *****

AB’nin Başarısız Ortak Değerler Sistemi

Öncelikle hepimizin farkında olduğu, ama çoğu zaman göz ardı ettiği bir unsuru vurgulayayım: *Avrupadiye* adlandırdığımız coğrafya ne iktisadi ne de sosyal ve siyasi ilişkiler bakımından homojen bir yapıdır. Avrupa içerisinde birbirinden son derece farklı ve parçalı yapılar hüküm sürmektedir.

Yaklaşık 60 senedir varolan Avrupa Birliği projesinin ‘yakınsama makinesi’olarak anılan ortak değerler sistemi yaratma çabası, özellikle 2009 küresel krizi sonrasında başarılı olmaktan çok uzaklaştı.

Dolayısıyla, “dayanışma” prensibi olarak adlandırılan olgu, kanımca AB içerisindeki farklı Avrupaların süregelen varlığını göz ardı etmemelidir. Bu söz konusu farklı Avrupalar dahilinde, merkezde kuşkusuz Almanya ve kısmen Fransa bulunuyor. Çevresel konumda da Avrupa’nın kırılğan ekonomileri olan Yunanistan, İspanya, Portekiz, Romanya gibi ülkeler yer alıyor.

Böyle bir farklılaşmış yapıdaki AB’de “kemer sıkma” diye tanımlanan daraltıcı maliye ve gelir politikaları, bu krizden önce de devletlerin kamusal hizmet sunma ve sosyal fayda ilkesine göre iktisadi ve sosyal gelişmeyi yönlendirme olanaklarını tahrip etmiş durumdaydı. Aslında, doğrudan AB’nin merkezdeki hegemonik ekonomilerinin stratejik çıkarlarına hizmet etmekte olan daraltıcı kemer sıkma politikalarının sonuçları kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesi, gelir eşitsizliğinin artması ve dolayısıyla sosyal dışlanma ve güvencesiz istihdam biçimlerinin kıta ekonomisinde yaygınlaşması anlamına gelmekteydi. Bu sorunlar yumağı üzerine eklenen düzensiz göç ve mülteciler sorunu, cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesi ve milliyetçilik dalgalarının şiddetlenmesi Covid-19 salgını öncesinde Avrupa’nın gerçeklerini oluşturmaktaydı.

Bu farklılaştırılmış ve özünde parçalı bir görünüm arz eden yapı, salgının etkisinin görece hafiflemesi sonrasında nasıl şekillenecek? Avrupa’yı gelecekte ne bekliyor? Kanımca bu sorunun yanıtı, Avrupa ülkelerinin bu kriz sürecini katılımcı

demokrasi kurumlarını koruyarak idare edip edemeyecekleri sorunu ile yakından ilişkili olacak. Avrupa ülkeleri bu krizi şeffaf ve bilimsel aklın çözümlemeleri doğrultusunda dayanışma ve hoşgörü esasına dayalı bir şekilde katılımcı demokrasi içerisinde idare etme becerisi gösterebilirlerse, bu hem AB hem de insanlık için büyük kazanım olacaktır. Aksi durumda, yani geçtiğimiz yüzyılın deneyimlerinden hiç ders almadan, krizin yol açması muhtemel sosyal sorunları şiddete başvurarak ve demokrasi kurumlarını daraltarak çözme yoluna savrulurlarsa sonuç daha fazla şiddet ve yıkım olacaktır.

***** ***** ***** *****

Krizlerden Doğup, Krizlerle Şekillenen AB'nin Covid-19 Sınavı

Büyükelçi Faruk Kaymakçı, Dışişleri Bakanlığı Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı

Avrupa Birliği'nin (AB) Avro krizi, mülteci krizi, Brexit ve popülizmin yükselmesi gibi pek çok krizle mücadele ettiği bir dönemde ortaya çıkan Covid-19 salgını, AB'yi önemli ölçüde etkileyebilecek güçte bir sınamadır.

2019-24 döneminin AB kurumlarının oluşum dönemine rastlaması nedeniyle, salgının boyutunun ve ciddiyetinin geç algılanması, sağlık politikalarının üye

devletlerin münhasır yetkisinde olması, AB'nin kurumsal olarak kriz yönetmek için gerekli yetki ve kaynaklara sahip olmaması ve Birlik içindeki bölünmüşlükler AB'nin sorgulanmasına neden oldu. Bu durumun, Birlik içerisinde ulus devletin rolünün güçlenmesi ve ulusüstü eğilimlerin zayıflaması ile AB üye devletleri arasındaki kuzey-güney ve doğu-batı gibi coğrafi, ekonomik ve siyasi bölünmüşlüklerin derinleşmesine neden olup olmayacağını ise zaman gösterecek.

Mart ayının ikinci yarısından itibaren AB örgütsel bir yapı olarak, kriz yönetiminde kontrolü ele alarak, dayanışma ve işbirliğini büyük ölçüde tesis etti. AB bu kapsamda, üye ülkelerin acil sağlık ürünleri talebini karşılamak için ortak satın alma mekanizması oluşturmuş, üye ülkelerin çeşitli AB fonlarını hızlı şekilde kullanması imkanını sunmuş, Schengen bölgesi içerisinde ve mücavir bölgelerde yeşil hat uygulamasıyla malların serbest dolaşımı konusunda güvence sağlamış, aşı ve tedavi geliştirmeye yönelik yatırımları artırmış ve AB vatandaşlarının geri dönüşleri için ortak adımları atmıştır.

Covid-19 salgını küreselleşen dünyada karşılıklı bağımlılığın ne kadar yoğun olduğunu, ulus devletlerin salgınla tek başlarına mücadele etmede ne kadar yetersiz kaldıklarını ve dolayısıyla AB'nin varlığının önemini ortaya koymuştur. Gerek salgın sırasında gerek sonrasında sağlık, tedavi ve araştırma politikalarının yönetilmesi başta olmak üzere, salgının ekonomik ve sosyal maliyetinin karşılanması, toplumsal yaraların sarılması ve çevrenin korunması gibi kritik hususların ancak işbirliğiyle çözülebileceği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, AB'nin önümüzdeki dönemde ekonomi, ticaret, sosyal politika ve sağlık başta olmak üzere, pek çok politika alanında yetkisini ve eşgüdüm rolünü arttıracığını düşünüyorum.

Tarihi krizlerle dolu olan AB, aslında bu krizlere yönelik çözümlerin toplamıdır. Dolayısıyla küresel bir krizin üye devletler tarafından çözülemeyeceğinin bilinciyle AB, ortak politikalarını güçlendirmeyi sürdürecektir.

AB'nin bir örgüt olarak, bu küresel salgına karşı büyüleyici bir yanıt verebildiğini

söylemek mümkün değilse de, AB'nin olmaması halinde, AB üyesi ülkelerin çok daha ağır bir durumla karşılaşp, daha çok zarara uğrayacaklarını belirtmek mümkündür. Başka bir deyişle, AB'nin varlığı, Covid-19 krizinin şokunu yumuşatmış, olumsuz sonuçların giderilme çabalarını kolaylaştırmış, hızlandırmış ve daha az maliyetli hale getirmiştir.

***** ***** ***** *****

Koronavirüs ve Avrupa Birliği'nin Geleceği

Prof. Dr. Meltem Müftüler-Baç, *Sabancı Üniversitesi*

Koronavirüs, dünyayı bir an etkisi altına alıp hiç beklenmedik biçimde bütün hayatı durdururken, salgının önemli bir dolaylı etkisinin de küresel yönetişimin parçası olan uluslararası kurumların bekası üzerinde geliştiği görünüyor. Küresel işbirliği ve dayanışmanın kırılganlığı, uluslararası kriz anlarında devletlerin ortak çözüm üretmek yerine kendi içlerine dönme refleksleri, uluslararası kurumların işlevselliği üzerine ciddi soruları gündeme getirdi.

Küresel dayanışmanın kırılganlığı açısından bakıldığında, özellikle Avrupa Birliği içerisindeki iç dinamikler ön plana çıkıyor. Avrupa Birliği bünyesinde önce

İtalya’da başlayıp sonra diğer üye devletlere yayılan küresel salgın, sağlık krizini aynı zamanda bir dayanışma krizine de dönüştürmüş görünüyor. AB Komisyonu’nun etkili eski başkanlarından [Jacques Delors](#)’un deyimi ile pandemi krizi AB için ölümcül bir tehlike oluşturmuş durumda.

Tek Pazar’da malların, kişilerin, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımı ile ortak düzene geçen AB üyeleri, koronavirüs ile başa çıkmak için son 60 yılın bütün kazanımlarını bir yana itip, salgına cevap olarak iç sınırlarını kapatmaya, hayati öneme sahip tıbbi malzemenin diğer üyelere gönderimine yasak ve kota koymaya başladıkları anda bütünleşme sürecindeki çatlaklar ortaya çıktı.

Her ne kadar Almanya diğer ülkelerin vatandaşlarını Alman hastanelerinde tedavi etmeye başlamış da olsa, ilk aylarda yapılan yanlışların AB halklarının AB projesine bakışını değiştirmiş olması muhtemeldir. AB seviyesinde ortak bir çözüm üretmek yerine üye devletlerin ‘önce ben’ anlayışı ile içe kapanmaları da AB dayanışmasının güçsüz temellerini ortaya koydu. 2008 finansal krizine benzer şekilde, AB içerisinde Güney ile Kuzey Avrupa arasındaki farklılıklar bu kez sağlık sistemleri açısından yaşanıyor. Pandemi krizi, iktisadi bir krize de dönüşmüş olduğu için Güney-Kuzey Avrupa arasındaki retoriğin giderek daha çok ulusal çıkarlar denkleminde yoğunlaşacağı da şimdiden belirgin hale geldi.

Üye devletlerin birbirleri ile ilişki biçimini de dönüştürmekte olan koronavirüs hem sağlık hem de iktisadi bir kriz olarak AB dayanışması ile ortak politikalar üretme kapasitesinin sınırlarını da test ediyor. Bu krizden çıkış yönü ise ya üye devletlerin daha fazla kendi içlerine dönüp ellerindeki kapasiteyi kullanarak hayatta kalmaları ya da AB seviyesinde yeni ortak uluslar üstü politikalar geliştirilip, AB’nin daha güçlenmesi ile sonuçlanabilir. AB ülkeleri kendilerini sağlık krizi ile boğuşurken beklenmedik bir yol ayrımında bulmuş durumdalar; bu yol ayrımı AB bütünleşmesinin gelecekteki rotasını belirleyecektir.

***** ***** ***** *****

Covid-19 Salgını ve AB'nin Geleceği Üzerine

Prof. Dr. Sanem Baykal, TOBB-Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Covid-19 salgını AB'yi, uzun zamandır meşgul eden farklı nitelikteki krizlerden baş kaldırmaya çabalarken ve zorlu bir dünya konjonktüründe yakaladı. AB son yirmi yılını Anayasal Antlaşma krizinden Doğuya genişlemenin sindirilmesine, mali krizden popülizme, yükselen aşırı milliyetçilik ve yabancı düşmanlığından küreselleşme eleştirilerine, rasyonaliteye dayalı, çok taraflı, kural temelli, liberal uluslararası ekonomik ve kurumsal düzenin sorgulanmasından Transatlantik güvenlik işbirliğinin tartışmaya açılmasına, liberal olmayan demokrasilerin seçenek olarak gündeme getirilmesinden Birlik değerlerinin ulusal ve ulusüstü düzeylerde ne ölçüde benimsendiğinin sorgulanması ile Brexit'ten mülteci krizine kadar farklı mücadelelerle geçirdi. Bir kısmı küresel, bir kısmı ulusüstü, bir kısmı ulusal düzeydeki toplumsal, ekonomik ve siyasi koşullardan kaynaklanan bu krizlerin her biri, bir ölçüde birbirinin nedeni ve sonucu olarak ortaya çıktı. AB bu krizler nedeniyle yapısı, işlevi ve varlığını devam ettirmenin gerekliliği konusunda sürekli kendini kanıtlama gereksinimiyle karşı karşıya kaldı. AB'nin normali bu tarz bir kendini kanıtlama zorunluluğuna dönüştü.

Bu noktada gündeme gelen covid-19 salgını, Birliğin dayanışma ilkesini ne ölçüde hayata geçirebildiğini tartışmaya açarken, özellikle dış politika bağlamında atıf yapılan, ama diğer alanlarda da görülen beklentiler ile kabiliyetler arasındaki açığa yeni bir örnek oluşturdu. Birliğe küresel salgınla baş etmek konusunda halk/insan sağlığı alanında üye devletlerce yeterli yetkiler tanınıp tanınmadığı tartışması bir yana, Kurucu Antlaşmalarda farklı bağlamda da olsa öngörülen dayanışma hükmünün işletilmesi ya da gerçek anlamda bir dayanışma sergilenmesi, salgının hızı, kapsayıcılığı ve yıkıcılığı karşısında en azından ilk aşamada mümkün olamadı. Esasen Birliğin yapı ve işleyişindeki eksiklikten mi, yoksa üye devletlerin siyasi irade ve kapasite eksikliğinden mi kaynaklandığı rahatlıkla sorgulanabilecek bu durum hem üye devletlerde hem de uluslararası düzeyde kamuoylarının önemli bir bölümü tarafından olağan günah keçisi olarak görülen AB'ye fatura edildi.

AB covid-19 salgınını atlatabilecek mi sorusunun farklı perspektif ve düzeylerde cevaplanması gerektiği açık. Salgının ne kadar süreceği;arkasında bırakacağı siyasi, toplumsal,ekonomik sonuçlar, devletin yapısı ve işlevi, hak ve özgürlükler ile güvenlik arasındaki dengenin nasıl kurulacağı, küreselleşmenin niteliği, yönü ve hızı konusundaki dönüştürücü etkisi farklı senaryolara zemin oluşturabilir nitelikte. Yukarıda sayılan ve Birliği tehdit eden krizlerin bir bölümünün salgın sırasında ve sonrasında alevlenmesi de azımsanmayacak bir olasılık.

Elbette, sıkça iddia edildiği gibi “herşey” değişmeyecek, ama nasıl bir dünyada, nasıl bir devlet ve nasıl bir AB soruları yoğunlaşacak gibi görünüyor.

Birlik, kuruluşundan beri uzun vadeli hedefleri belirli olsa da, kısa vadeli amaçları ile bu amaçlara ulaşmak için kullandığı yöntem ve araçları sürekli gözden geçiren bir yapıya sahip oldu. Bu gözden geçirme bundan sonra da sürecektir. Fakat şu an için ve öngörülebilir gelecekte AB'nin iç ve ileriye dönük teorik tartışmalar ve iletişim çabaları yerine, üye devlet vatandaşlarının huzuru ile ekonomik ve toplumsal refahını sağlayacak tedbirleri harekete geçirirken, aynı zamanda Birliğin dış politikadaki hedefleri ile salgının küresel niteliği nedeniyle özellikle devlet kapasitesinin yetersiz kaldığı bölgelere yönelik insani ve ekonomik

yardımlara hız vermeye yoğunlaşması gerekiyor. Buna yönelik adımlar, yeterliliği tartışılrsa da atılmaya başlandı. AB, bunu ve salgından çıkışta sorun çözen ve güçlenmesi muhtemel ulus devletlerin yönetim kapasitelerini geliştirmeye katkı sağlayan bir yapı olarak kendini kanıtlayabilirse, bu salgını da kendisini dönüştürerek atlatabilme imkanına sahip olabilir.

***** ***** ***** *****

Avrupa Birliği'nin Tek Korkması Gereken Korkuları

Sezin Öney, P24 ve Duvar English

Avrupa Birliği'nin Covid-19 gibi bir salgının doğurduğu krize en hazırlıklı yapı olması beklenirdi. Neticede, dünyanın en rasyonel ve teknokrat kapasitesi en donanımlı, bünyesindeki ulus devletler üzerinde de büyük etkiye sahip mekanizmasından bahsediyoruz. Dahası, AB'ye üye devletler dünyada sosyal devlet olarak ve refah seviyesi bakımından en ileri noktadalar. Buna karşılık AB'nin, kurumsal bir çatı olarak korona krizine verdiği tepkiler hiç de başarılı sayılmaz.

Neden böyle oldu? Öncelikle, aşırı sağın neden olduğu popülizmin AB'yi son on

yılda içten içe epey aşındırdığını unutmamalıyız. Tüm AB politikaları ve siyasi hareketleri, popülizmden etkilendi. Bu etkileşim en açık biçimde mülteciler konusunda karşımıza çıktı. 2015'teki mülteci krizi gerçekleşmeden önce ve kriz esnasında, Macaristan Başbakanı Viktor Orbán'ın mülteciler ve göçmenlerle ilgili söylemi "marjinal" kalıyordu. Bugün ise, Orbán'ın o dönemki yaklaşımı AB'nin "merkez" görüşü haline gelmiş durumda.

2000'lerin başında, dünya çapında "ilerici" bir anayasaya sahip olan ve mültecilere neredeyse vatandaşlarıyla eşit haklar veren bir Avrupa devletini anımsayan çok azdır. Tüm bunlar unutuldu; çünkü aşırı sağ ve sağ popülizmin yaydığı korku ve endişeler üzerine kurulu politikalar galip geldi. Genelgeçer ve 'normal' sayılan, korkuya, kaygıya dayalı refleksler ve yaklaşımlarla üretilen politikalar ortaya çıktı.

Mülteci korkusu, göçmen korkusu, merkez siyasetin korkulara yenilerek eriyip yok olacağı korkusu, Avrupa'nın ürettiği refahın yetmeyeceği ve sürmeyeceği korkusu, yaşlanarak ve yaratamayarak dinamizmini yitirme korkusu Avrupa'yı sardı.

Bu tür endişeler, Avrupa'nın 'normali' haline gelmişken, AB de gerçek bir korku kaynağı olan koronavirüs tehdidiyle mücadeleye hazır değildi. Bu nedenle korona, tüm imkân, olanak, donanım ve birikimine rağmen AB'ye çelme takabildi. AB de, refleks olarak kendisini kendisi yapan temelleri sanki safralarmış gibi hızla feda etti. Örneğin AB hızla, herhangi biçimde Avrupa içinde ve Avrupa'nın içine hareketin mümkün olmadığı "dev bir karantina" alanına dönüştü. Oysa, dünya genelinde hiçbir bölgede, özellikle de virüsle en başarılı mücadeleyi sergileyen Doğu ve Güneydoğu Asya'da seyahat özgürlüğünün bu denli uzun soluklu ve kapsamlı kısıtlanması söz konusu olmadı.

Peki, korona sonrası dönem, AB için nasıl şekillenecek? Ekonomik işbirliği ve dayanışma esasından temellerini alan AB, koronavirüs sonrası dönemde tsunami gibi kabaran ekonomik krizle kendi içerisinde mücadele etmek için etkin ve kapsamlı tedbirleri henüz alabilmiş değil. Her ne kadar, "Yeni Marshall Planı" gibi

cafcaflı isimlerle paketlenen öneriler ortada dolaşsa da, şimdiye kadar somutlaşanlar, “Korona Bonolar” adıyla anılan tedbir dışında, olası krize karşı yeterince kapsamlı değiller.

Ekonomik açıdan bakıldığında, İtalya gibi salgından kötü etkilenen ülkeler ile eşitsizliğe en sert biçimde maruz kalan AB vatandaşlarının sorunlarını çözmek gerekiyor. Öte yandan, tıpkı iklim krizi gibi, korona sonrası dönem de, tüm dünyada ekonomilerin, alışkanlıkların, siyasetin ve bütçelerin yeniden tasarlanması ve yeni tahayyüllerle baştan yaratılması gereken bir mücadele zamanı olarak şekillenecek. AB buna hazır mı, belli değil.

Koronavirüs Krizi AB’nin Meşruiyetini Tartışmaya Mı Açıyor?

Sinan Ülgen, *Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM) Başkanı*

Avrupa Birliği gerçekten de koronavirüs krizinin ilk aşamasında kendinden beklenebilecek bir siyasayı hayata geçiremedi ve krizden en fazla etkilenen İtalya ve İspanya gibi ülkelere yönelik gerekli dayanışmayı zamanında sergileyemedi. Bunun nedeni olarak AB ülkelerindeki siyasi liderlerin böylesine

beklenmedik ve çapı büyük bir kriz karşısında kendi toplumlarını öncelemelerini görmek gerekir. Nitekim, Komisyon Başkanı Ursula Von der Leyen de geçtiğimiz hafta yaptığı konuşmada bu hareket eksikliğinden dolayı İtalya'dan [özür](#) diledi.

Fakat zaman geçtikçe, AB'nin karşılığı da şekillenmeye başladı. Öncelikle kriz ile mücadele amacıyla AB kaynaklarından üye ülkelerin kullanımına açılan 500 milyar Avro'luk bir paket oluşturuldu. Bunun 100 milyarının ülkelerin işsizlik fonuna katkı olarak kullanılması öngörülüyor. Bu alandaki AB politika demetinin daha da zenginleştirilmesi için bir süreç de başladı. Nitekim 23 Nisan'da bu konuda bir AB Zirvesi düzenleniyor. Dolayısıyla AB'nin üye ülkeler ile dayanışma adına daha fazla kaynak ayırması da söz konusu olacak.

Bu noktada AB içindeki bir ayrışmadan da bahsetmek gerekiyor. Çok genel hatlarıyla ifade edilecek olursa;

Almanya ve Hollanda'nın başını çektiği Kuzeyli ülkeler grubu, mali disiplinsizlikle suçladıkları Akdeniz ülkelerinin borçlarını üstlenmeleri sonucunu doğuracak şekilde, AB'nin yeni borçlanma enstrümanları kullanmasını istemiyorlar.

Bunun bu ülkelerin gevşek mali disiplinlerine devam etmelerine olanak sağlayacak olmasından endişe ediyorlar.

Buna karşılık, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un 16 Nisan'da [Financial Times](#)'a verdiği mülakatta ifade ettiği üzere, AB artık bu nitelikteki tereddütleri aşmak ve üye ülkeler ile gerekli dayanışmayı sergilemek mecburiyetinde. Yoksa AB'nin meşruiyeti tartışmaya açılacak ve güney ülkelerindeki popülist siyasetçilere iyi bir koz verilecek. Bu açıdan bakıldığında da 23 Nisan'daki zirve önemli. Birçok açıdan AB'nin bu krizdeki performansının belirleyicisi bu zirve olacak.

***** ***** ***** *****

Covid-19'un Avrupa'ya Ekonomik Faturası

Uğur Gürses, *Ekonomi Yazarı*

Avrupa Birliği 2011'de patlak veren "çevre ülkeler" krizinin yaralarını henüz saramamışken, korona salgınının içine düştü. İlginç olan, bankacılık sistemindeki krizle uğraşan İtalya'nın Avrupa'da salgının en sert vurduğu merkez haline gelmesi. IMF'nin bahar dönemi tahminlerinde göre korona sonrasında Avro Bölgesi yüzde 7,5, İtalya ise yüzde 9,1 küçülecek. Hane halkına sosyal destekler ve işletmelere verilen mali destekler bütçe açıklarını yükseltecek. Kamu borç stokunun da milli gelire oranla 13 puan artması bekleniyor. Yüksek kamu borcunun zirvede olduğu İtalya'da ise 20 puana yakın artış olacak. İtalya giderek bir borç krizi eşiğine doğru ilerliyor; borç stokunun büyük bölümünü üstlenen İtalyan bankalarınınsa kamu kontrolüne geçme olasılığı artıyor.

İtalya Avrupa'da salgın krizinin merkezi iken, şimdi de ekonomik krizin odağı haline geliyor. Avrupa Birliği'nin siyasi pencereden yönetmekte de zorlanacağı bir sürece giriliyor. Avrupa'da 2011 krizinde giderek belirginleşen merkez-çevre geriliminin kopuş olmadan devam edebilmesi, merkez ülkelerin orta vadeli ekonomik çıkarlarının kısa vadede ödenen bedelden daha yüksek olması nedeniyle

mümkün olabilmisti. Şimdi daha önce görülmemiş bir salgın sonucu, merkezdeki ülkeler, kendi ülkelerindeki ekonomik hasarlar bir tarafa, çevre ülkelerde depresyon eşiğinde yaşanacak ekonomik küçülmenin de faturasını üstlenmekle yüz yüzel.

2011 krizinin toplumsal ve siyasi sonuçlarını gören merkezdeki ülkelerin ilave büyük bir bütçe yükünü üstlenmeyi ve kendi ulusal sınırları içinde refah kaybına yeni bir pencere açmayı tercih etmeyeceklerini öngörmek zor değil.

Sorun o ki, bugünden salgının yayılımının zaman ufku bilinmediği gibi, ekonomik hasarı ve kamunun üstleneceği fatura da kestirilebilir değil.

IMF'nin ana senaryosunun salgının "Haziran sonuna kadar kontrol altına alınması, yılın ikinci yarısında ise kademeli olarak toparlanma" biçiminde olduğu dikkate alınırsa, bu senaryodan uzaklaşma ya da salgının yeni bir dalga halinde yayılması olasılığı ekonomik çöküntüyü derinleştirecektir. Bu olasılık, 2020 salgın krizini 2011 finansal krizine göre daha az yönetilebilir kılmaktadır.

2011 krizini siyasi olarak epey sarsıntı ile atlatan Avrupa Birliği gibi çok uluslu bir yapının 2020 salgın krizinin ekonomik sonuçlarını yönetme konusunda dirayetli olmasını beklemek zor görünmektedir.

AB içinde her bir ülkenin, salgının kamu sağlığı boyutunu kendi sınırları içinde yönettiği gibi, bütçe kaynaklı ekonomik önlem adımlarını da AB şemsiyesi altında genel kapsamda değil, ulusal kapsamda ele alması bu konuya ışık tutan en güzel ve güncel politika izi olacaktır.

AB'nin Covid-19 Sınavı

Doç. Dr. Ümit Akçay, *Berlin School of Economics and Law*

Covid-19 salgının Çin'den sonra dünyadaki ikinci önemli durağı Avrupa oldu. Fakat Avrupa içinde, ülkelerin sağlık sistemlerindeki kapasite farklılıkları ve halk sağlığı krizine karşı izlenen farklı yollar gibi nedenlerle ülkelerin Covid-19 ile mücadele deneyimleri [farklılaştı](#). Halk sağlığı krizinin ekonomik sonuçları ise yıkıcı boyutlarda. Bu kadar büyük çaplı bir kriz 1929 Büyük Buhranı'ndan bu yana görülmemiştir.

Covid-19 salgını ile ortaya çıkan halk sağlığı krizi, AB içinde zaten var olan yapısal dengesizlikleri daha da görünür kıldı. Ekonomik krize karşı ortak tepki verilememesinin temel nedeni, başta Almanya ve Hollanda gibi Kuzey ülkelerinin, halk sağlığı krizinin ekonomik maliyetlerinin AB genelinde çıkarılacak 'Korona Bonosu' yoluyla karşılanmasına karşı çıkmaları oldu.

Her ne kadar [Almanya](#), İtalya'ya tıbbi maske yardımı yapsa ve Fransa ile İtalya'dan sınırlı sayıda da olsa bazı hastaları kendi ülkesine getirerek tedavi etmeye başlasa da, bu AB'nin dayanışma testinden geçtiği anlamına gelmiyor.

Avrupa Merkez Bankası'nın Pandemi Acil Satın Alma Programı ([Pandemic Emergency Purchase Programme](#)) çerçevesinde doğrudan üye ülkelerin kamu

kağıtlarını almaya başlaması da önemli bir adım. Fakat bu sınırlı ve kısa süreli önlem, örneğin İtalya'nın ekonomik sorunlarının hafiflemesine yardımcı olmaktan uzak görünüyor.

Kuzey Avrupa ülkeleri, Korona Bonosu önerisine karşı mevcut ekonomik sorunlarla baş edebilmek için 2008 krizi sonrası oluşturulan Avrupa İstikrar Mekanizması'nın kullanılmasını gerektiğini [düşünüyorlar](#). Bunun anlamı, kurulacak yeni kredi hattının sadece sağlık harcamalarına yönelik olarak sınırlanması olacak.

Hukukçuların teknik açıdan mümkün olduğunu [belirtmelerine](#) rağmen, Korona Bonosu önerisinin reddedilmesinin pratikteki en önemli sonucu, bütçe fazlası olan Kuzey ülkelerinin halk sağlığı krizi ile baş etmek için gereken harcamaları yapabilmeleri, buna karşılık bütçe açığı olan Güney ülkelerinin bu harcamaları yapamayacak olmalarıdır. Kuşkusuz bu durum, kuruluşundan itibaren AB'nin karşılaştığı en ciddi güven krizlerinden birini yaratacak.

***** ***** ***** *****

Küresel Salgın Kışkacında Avrupa Birliği

1990'lı ve 2000'li yılların başında derinleşme ve genişleme konularında önemli adımlar atan ve özgüveni doruk noktasına ulaşan Avrupa Birliği, daha sonraki dönemlerde güvenlik, kimlik ve ekonomi ekseninde çok boyutlu krizlerle karşı karşıya kaldı. Söz konusu krizler, Birliğin temellerini ciddi şekilde sarstı ve AB'nin küresel bir aktör olarak zayıflamasına yol açtı. Şu anda içinde bulunduğumuz Covid-19 krizi, AB'yi tam da böyle zor bir dönemde yakaladı.

Kısa vadede bir bütün olarak AB'nin krizi karşılama ve yönetme konusunda bir hayli başarısız performans sergilediğini söyleyebiliriz. Elimizdeki veriler, Brüksel nezdinde verilen tepkilerin yeterli olmadığı, işbirliğinin asgari boyutlarda kaldığı ve genelde ülkelerin sorunlarını ulusal düzeyde çözmek zorunda bırakıldıkları izlenimini doğrulamaktadır.

Almanya gibi krizi yönetme sürecinde son derece başarılı örnekler olduğunu da göz ardı edemeyiz. Fakat İtalya, İspanya, Fransa başta olmak üzere birçok AB üyesi krizden çok derin şekilde zarar görmüş durumdadır. Böyle bir ortamda, AB'nin çok kritik bir eşikten geçtiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Şu ana kadar yaşanan gelişmeler, Covid-19 sonrası dünya için karamsar bir senaryonun gerçekleşebileceğine işaret ediyor.

Milliyetçiliği kontrol altına alma projesi olarak ortaya çıkan ve savaş sonrası dönemde bu konuda önemli başarılarla imza atan AB, önümüzdeki yıllarda aşırı milliyetçiliğin ve popülizmin daha da güçlendiği, liberal demokrasinin ilkelerine ve kurumlarına güvenin daha da azaldığı bir sürece girebilir.

Dolayısıyla, AB'nin içinde yaşadığımız olağanüstü şartlardan daha da zayıflayarak ve belki de parçalanarak çıkması kolaylıkla göz ardı edilemeyecek bir senaryo olarak karşımıza durmaktadır. Diğer taraftan, Avrupa Birliği'nin yaşadığımız süreçten daha da güçlenerek çıkma olasılığı da bulunmaktadır. Olumlu

senaryonun gerekleŖebilmesi için, büyük ölçüde Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu gibi temel kurumların hızlı hareket edip, büyük çaplı yardım paketleri oluŖturmaları ve uygulamaya koymaları gerekmektedir. Bu tür geniŖ kapsamlı yardım fonlarının oluŖturulması ve özellikle İtalya ve İspanya gibi süreçten en çok etkilenen ülkelere zaman kaybedilmeden yönlendirilmesi büyük önem kazanmaktadır.

Umarız ikinci senaryo gerekleŖir. Fakat olumlu senaryonun gerekleŖmesi Avrupa Birliği kurumları düzeyinde atılacak büyük çaplı adımlara bağlı olacaktır. AB'nin bu sınavı baŖarıyla verip vermeyeceğini hep birlikte göreceğiz.